

Mortifikation af »privilegerede« ærekrænkelser og den parlamentariske ytringsfrihed.

Af landsdommer J. TROLLE.

Foran i tidsskriftet p. 97 ff og p. 108 ff fremsætter professor *Andenæs* og professor *Hurwitz* nogle bemærkninger, om det kan antages, at norske stortingsmænd og danske folketingsmænd — der efter begge landes grundlove er uden ansvar for deres mulige ærefornærmende ytringer i tingene — også er beskyttet imod, at den, om hvem de har fremført sådanne ærekrænkende udtalelser, anlægger sag imod dem til mortifikation. En konkret sag har åbenbart givet anledning til en debat om spørgsmålet i Norge, hvor det overvejende antal juridiske forfattere synes at udtale sig for muligheden af mortifikationssøgsmål, mens en stortingskomité har ytret sig lige så bestemt herimod. Komitéen har til støtte for sit standpunkt påberåbt sig dansk retspraxis. Professor *Hurwitz* viser, at dette næppe er med rette, samt at danske forfattere nærmest synes at være på linie med de norske. Selv anser professoren spørgsmålet for tvivlsomt og mener, at det må løses i hvert enkelt foreliggende tilfælde. *Krabbe*, der i den af *Hurwitz* citerede artikkel i U.f.R. 1937 B p. 11 ff. siger, at spørgsmålet må løses ud fra selvstændige overvejelser, går nærmest ind for tilladeligheden af mortifikationssøgsmål; men det, han direkte taler om, polemisk vendt mod professor *Kobbernagel* i U.f.R. 1936 B p. 305 ff, er først og fremmest, om forældelse af strafansvaret udelukker mortifikation.

Da hele spørgsmålet næppe kan løses uden i sammenhæng med spørgsmålet om mortifikation af andre „privilegerede“ ærefornærmelser — straffelovens § 269 — skal der her gøre nogle yderligere bemærkninger. Hele problemet må vel, som professor *Hurwitz* siger, kunne drøftes uden større lidenskab.

Idet der naturligvis gås ud fra, at den ytring, der bliver spørgsmål om, virkelig er en ærefornærmende sigtelse, vil det formentlig være rigtigt at sondre mellem tilfælde (I), hvor dens fremsættelse har været retstridig, men hvor den desuagtet ikke kan straffes, f. ex. fordi påtaleretten er forældet, og (II) tilfælde, hvor fremsættelsen — dens karakter af sigtelse til trods — ikke har været retstridig, fordi den, der har udtalt sig, har fremsat den i god tro og har været forpligtet til at udtale sig, eller har handlet til berettiget varetagelse af almen interesse eller af eget eller andres tarv.

I. I denne første gruppe af tilfælde må det vist være rigtigt, som *Krabbe* hævder, at den omstændighed, at der ikke er mulighed for strafidømmelse, ikke bør udelukke mortifikation, navnlig ikke, når påtaleforældelsen er så kort, som det er tilfældet hos os. Dette harmonerer også meget vel med den antagelse, som gælder hos os, at man kan få retstridige udtalelser mortificeret, selvom de ikke er strafbare som ærerørige sigtelser.

II. Men i den anden gruppe ser problemet noget anderledes ud. Der kan her være tale om sigtelser eller udtalelser om mistanke, som fremsættes til politiet af den, som er forurettet ved en forbrydelse, og som har ret eller pligt til at fremkomme med den for at bidrage til sagens opklaring. Fremdeles er der udtalelser af vidner i retssager samt påstande eller anbringender fremsat af sagførere under procedure. Der kan også være forespørgsler eller referater af mistanke mod konkrete personer fremført af medlemmer af offentlige råd, f. ex. kommunale forsamlinger, der eventuelt ønsker en undersøgelse af sådan mistankes holdbarhed sat i gang, udtalelser som ville være oplagt ærefornærmende, hvis de fremsattes privat, men som under de givne omstændigheder er eller kan være pligtmæssige eller i hvert fald berettigede. — Der er visse fora, for hvilke mistanker og formodninger skal meddeles for det, de er værd; de skal siges til den eller dem, hvis opgave det er at undersøge sagen.

Spørgsmålet bliver, om det er rimeligt i disse tilfælde, hvor et egentligt injuriersøgsmaal er udelukket, at give adgang til en mortifikations sag.

Man kan tænke sig en civil proces, hvor parternes påstande står således mod hinanden, at det er vanskeligt at se bort fra, at en af dem må lyve. Begge parter sagførere hævder, at det er den anden part, der gør det, men da bevisbyrden påhviler A, taber han sagen. Skulle han så kunne sagsøge modpartiets sagfører til mortifikation og opnå den, hvis sagføreren nu ikke kan føre det omvendte bevis? Det er vel næppe antageligt.

Man kan videre tænke sig, at et byrådsmedlem under en debat henleder opmærksomheden på, at der er røre om en af kommunens virksomheder; der går rygter om, at N. N. har gjort sig skyldig i misligheder. Medlemmet spørger, om en undersøgelse ikke er påkrævet. Skulle dette medlem så kunne sagsøges til mortifikation med den konsekvens, at han måtte bevise sandheden af det, han kun formodede, og at hans udtalelser blev mortificeret, hvis han ikke kunne eller ville det? Og skulle noget lignende gælde folk, der har udtalt sig som vidne eller under afhøring til politiet?

Der kan anstilles den betragtning, at udtalelser af den her behandlede art ofte forekommer som led i en undersøgelse eller som

forsøg på at få en undersøgelse sat i gang, og at denne undersøgelses resultat ofte bekræfter eller afkræfter udtalelsens rigtighed, og således gør det ud for det, som skulle opnås ved en mortifikations-sag. En sådan skulle derfor i mange tilfælde være overflødig, og den kan være lidet hensigtsmæssig, fordi bevisbyrden ensidigt vil ligge på den sagsøgte. Det vil igen kunne føre til — jfr. eksemplet ovenfor med sagsføreren — at resultatet på en forvirrende måde kommer til at stride mod udfaldet af den egentlige prøvelse.

Taler hensynet til den krænkede således kun i mindre grad for tilladeligheden af en mortifikationssag, taler hensynet til den, som har udtalt sig under sit „privilegium“, i nogen grad derimod. Det kan være meget rigtigt, som det er sagt af flere forfattere, at mortifikation ikke er straf, og at mortifikationen formentlig ikke har nogen brod imod den sagsøgte; men for en rent praktisk betragtning slår det ikke til: den *har* en brod imod den, hvis udtalelser kendes ubeføjede. Dette vil ikke altid virke rimeligt overfor den, som har udtalt sig efter bedste overbevisning og havde objektivt rimelig anledning dertil.

Dertil kommer spørgsmålet om omkostninger ved en proces; professor Andenæs er inde på, at rigsdagsmedlemmernes immunitet — hvis den ikke beskytter mod mortifikationssager — mulig kunne føre til, at der ikke i disse søgsmål kunne pålægges dem omkostninger til modparten. Denne betragtning er rigtig, men det gælder ikke mindre, at det er urimeligt at lægge sagsomkostninger på andre, der har handlet retmæssigt til varetagelse af eget eller andres tarv. Men der kan også blive spørgsmål om omkostninger på den pågældendes egen side. Konsekvensen kunne mulig blive, at det sagsøgte rigsdagsmedlem — eller den som iøvrigt har udtalt sig under privilegium efter § 269? — uanset om han tabte sagen, skulle have *tilkendt* omkostninger. Dette resultat ville være ejendommeligt, og hertil kunne da også siges, at han jo blot kunne undlade at møde, således at der gik udeblivelsesdom i sagen. Men her kommer vi så til noget, som viser, hvor tom den hele diskussion er, om man bør give den krænkede en ret til oprejsning — til at blive renset — gennem mortifikation. Thi han bliver ikke renset, hvis bare den mortifikationssagsøgte udebliver. En udeblivelsesdom, der ikke udspringer af nogen prøvelse af sagens realitet, ville næppe betyde den ønskede oprejsning. Til denne kræves, at modparten er villig til at lege med, at han møder og bliver overvundet, fordi hans bevis svigter. Og hvis han blot møder og siger, at han anså det for sin pligt at bringe de omtvistede forlydender frem, for at de kunne blive undersøgt, men at han ikke selv kan føre noget bevis for, at de var sande, går duften også af hele mortifikationsprocessen, dens resultat bliver formelt. Altså „oprejsningen“ nås kun gennem modpartens medvirken,

og det er i og for sig imod pligt til medvirken, at Grundloven har villet beskytte tingsmedlemmerne.

Selvom man derfor helt bortser fra de særlige for tingenes repræsentanter gældende grundlovsbestemmelser, er det ikke udelukket, at man måtte komme til, at mortifikation er udelukket, når fremsættelsen af de påklagede udtalelser — trods deres karakter af sigtelser i injurielovgivningens sædvanlige forstand — var retmæssig.

Hvis det nu måtte være tilfældet, forsåvidt angår f. ex. byrådsmedlemmer, der ikke nyder andet privilegium end det, der følger af straffeloven, bliver det næste spørgsmål, hvilken forskel det gør, når talen er om rigsdagsmedlemmer, der er særligt beskyttet. Stillingen kan vel siges at være den, at byrådsmedlemmer — eller andre, der kan påberåbe sig privilegium efter § 269 — i injuriesager selv må bevise, at de har handlet til rimelig varetagelse af almeninteresse eller eget eller andres tarv samt antageliggøre, at de har været i god tro. („God tro“ må efter omstændighederne alene kunne referere til berettigelsen af fremsættelsen, men ikke til bestemt tro på sandheden; i visse situationer kan der være pligt til at foranledige en undersøgelse igangsat, uden at man har bestemt tro på, hvordan det endelige udfald kan blive.) Lykkes dette bevis ikke, kan de dømmes, hvis de ikke fører sandhedsbevis. Lykkes beviset for god tro og almeninteresse, kan de ikke straffes — og mulig udelukkes derved også mortifikation.

For rigsdagsmænd gælder antagelig, at de ikke skal bevise god tro og varetagelse af almen interesse. Det har grundloven fritaget dem for. Man kan også sige, at der er lovsformodning for denne ansvarsfrihedsgrund, eller at tinget har skønnet herom. Hvis derimod tinget giver samtykke til sagsanlæg, må de antagelig fritages for straf, hvis de fører beviset for, at udtalelsen var privilegeret, uden at sandhedsbevis i så fald er nødvendigt.

Når dette er tilfældet, bliver spørgsmålet, om det udvidede privilegium kan medføre en anden stilling i mortifikationsager. Antagelig kan rigsdagsmænd ikke være ringere stillet end andre, som har udtalt sig under privilegium — hvordan man nu end vil løse spørgsmålet angående disse. Noget kan tale for, at grundloven snarere kan medføre, at tingenes medlemmer er bedre stillet, som de er det i egentlige injuriesøgsmål til straf.

Jørgen Trolle.